

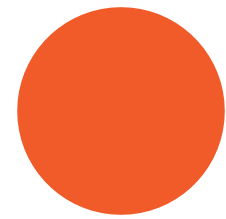

Symptomen en monitoring

Gerrit-Jan van Herwaarden

Amersfoort, 14 februari 2020

Landschappen NL

Betekenis volgens Van Dale

symptomen

symp·toom (*het; o; meervoud: symptomen*)

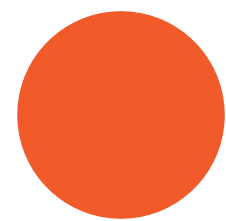
1verschijnsel waaraan een ziekte, een probleem te herkennen is

monitoring

Het woord is verkeerd gespeld of het staat niet in het woordenboek.

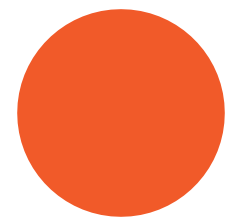
mo·ni·to·ren (*monitorde, heeft*

gemonitord) **1**controleren, toezicht houden op

Staat van het landschap?

Onderwerpen presentatie

Wat is LandschappenNL?

Wat is Landschap?

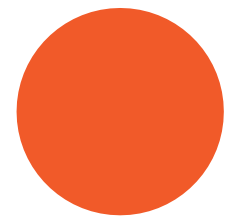
Wat is kwaliteit van landschap?

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen uit de samenleving

waarnemingen bij overheden

waarnemingen in het veld

Wat is LandschappenNL?

Doelstelling

20 provinciale landschapsorganisaties

110.000 ha beschermde natuur

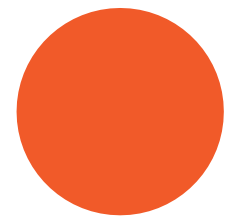
800 monumenten

310.000 donateurs

75.000 vrijwilligers

1 landelijk bureau

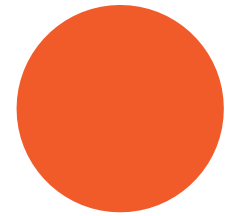

Wat is landschap?

Kenmerken landschap

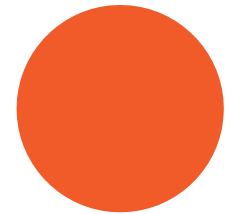

Wat is landschap?

Verskillende invalshoeken

- Historische geografie
- Aardkunde/Fysische geografie
- Landschapsecologie
- Landschapsarchitectuur en ontwerp
- Landschapsbeleving
- Participatie/betrokkenheid

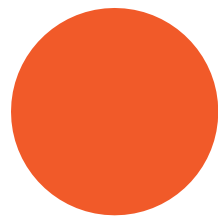
Wat is landschap?

Europese Landschapsconventie (ELC) Verdrag van Florence (2000)

Artikel 1 - Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt verstaan onder:

- a. “Landschap”, een gebied, zoals dat door mensen wordt waargenomen, waarvan het karakter bepaald wordt door natuurlijke en/of menselijke factoren en de interactie daartussen;

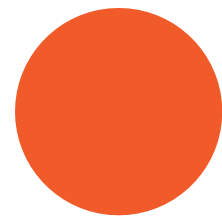

Wat is landschap?

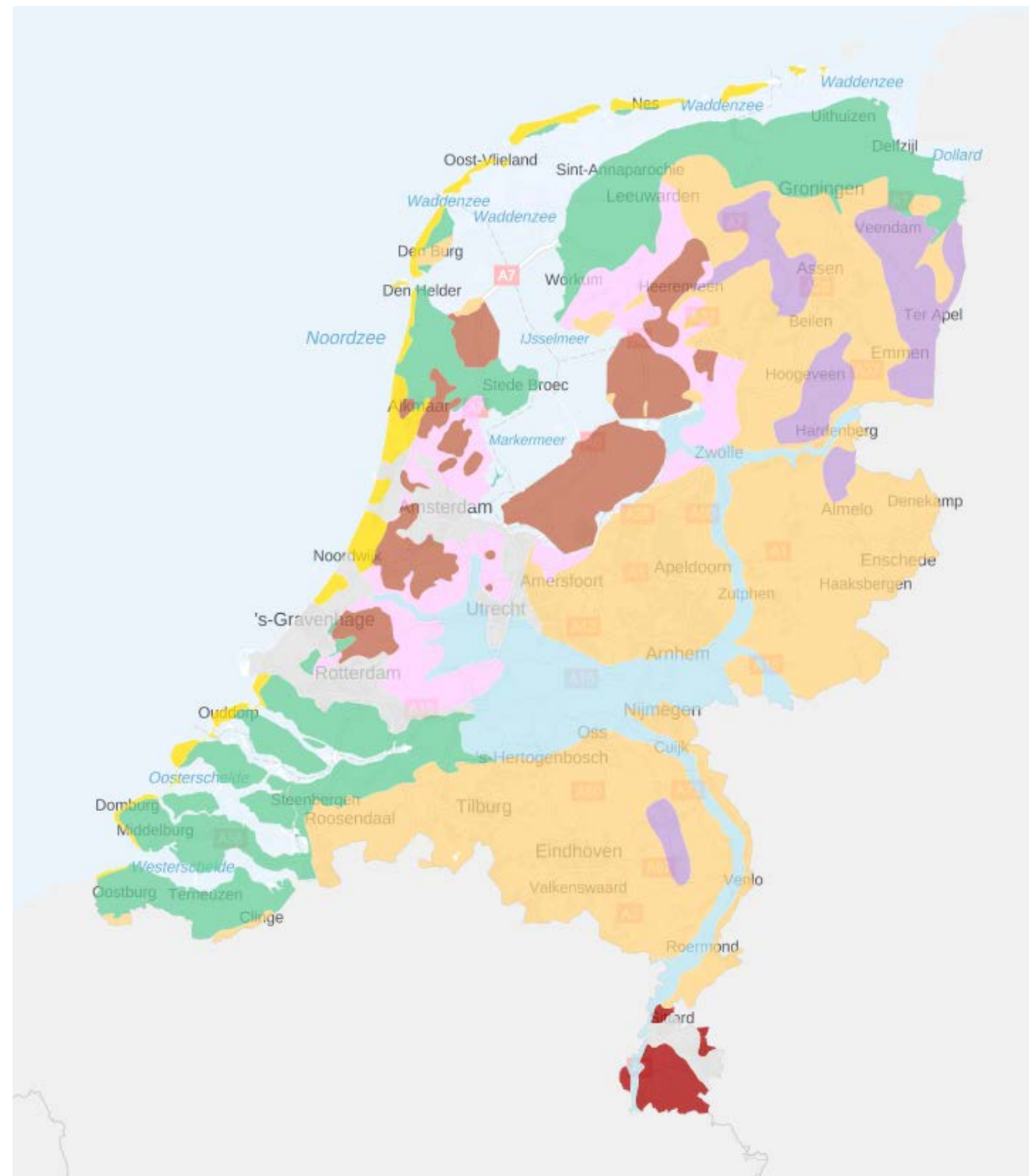

- 128 kreken en prieden
- 129 kwelders
- 132 strandvlakten
- 133 strandwallen en lage duinen
- 134 hoge duinen
- 180 historische binnenstad
- 190 open water
- 213 dekzandruggen
- 228 kreken en prieden
- 229 kwelders
- 230 kwelder- en kreekruggen
- 231 kreekruggen
- 233 strandwallen en lage duinen
- 280 historische binnenstad
- 290 open water
- 310 keileemruggen
- 313 dekzandruggen
- 326 veenvlakten
- 328 kreken en prieden
- 329 kwelders
- 330 kwelder- en kreekruggen
- 338 droogmakerijen
- 380 historische binnenstad
- 390 open water
- 410 keileemruggen
- 413 dekzandruggen
- 428 kreken en prieden
- 429 kwelders
- 430 kwelder- en kreekruggen
- 431 kreekruggen
- 480 historische binnenstad
- 490 open water
- 505 stuwwallen
- 508 pingoruïnes
- 509 keileemvlakten
- 510 keileemruggen
- 511 dekzandvlakten
- 513 dekzandruggen
- 515 droogdalbodems
- 516 beekdalbodems

Archeologische landschappenkaart
26 landschappen met daarin 39 landschapszones

Wat is landschap?

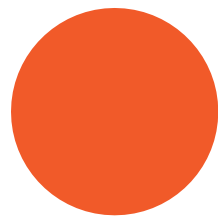
— CultGIS - Landschappen

- Kustzone
- Zeekleigebied
- Rivierengebied
- Droogmakerijen
- Zandgebied
- Heuvelland
- Veenkoloniën
- Laagveengebied
- Verstedelijkt gebied

Cultuurhistorische GIS

9 landschapstypen

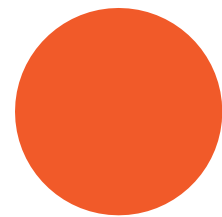
19 deellandschappen

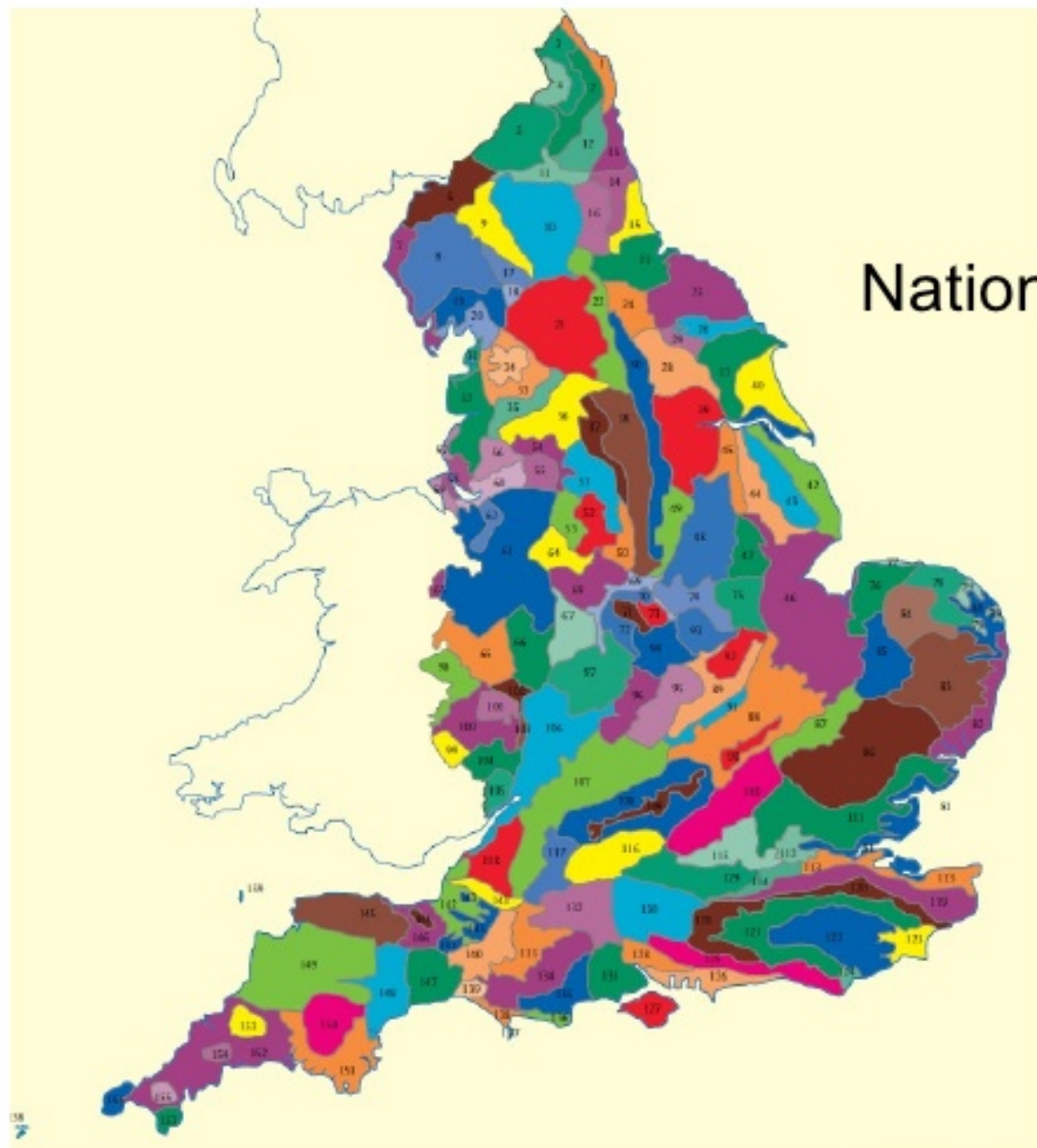
Wat is landschap?

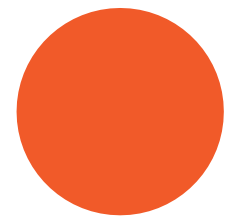
Panorama Landschap 78 regio's

Wat is landschap?

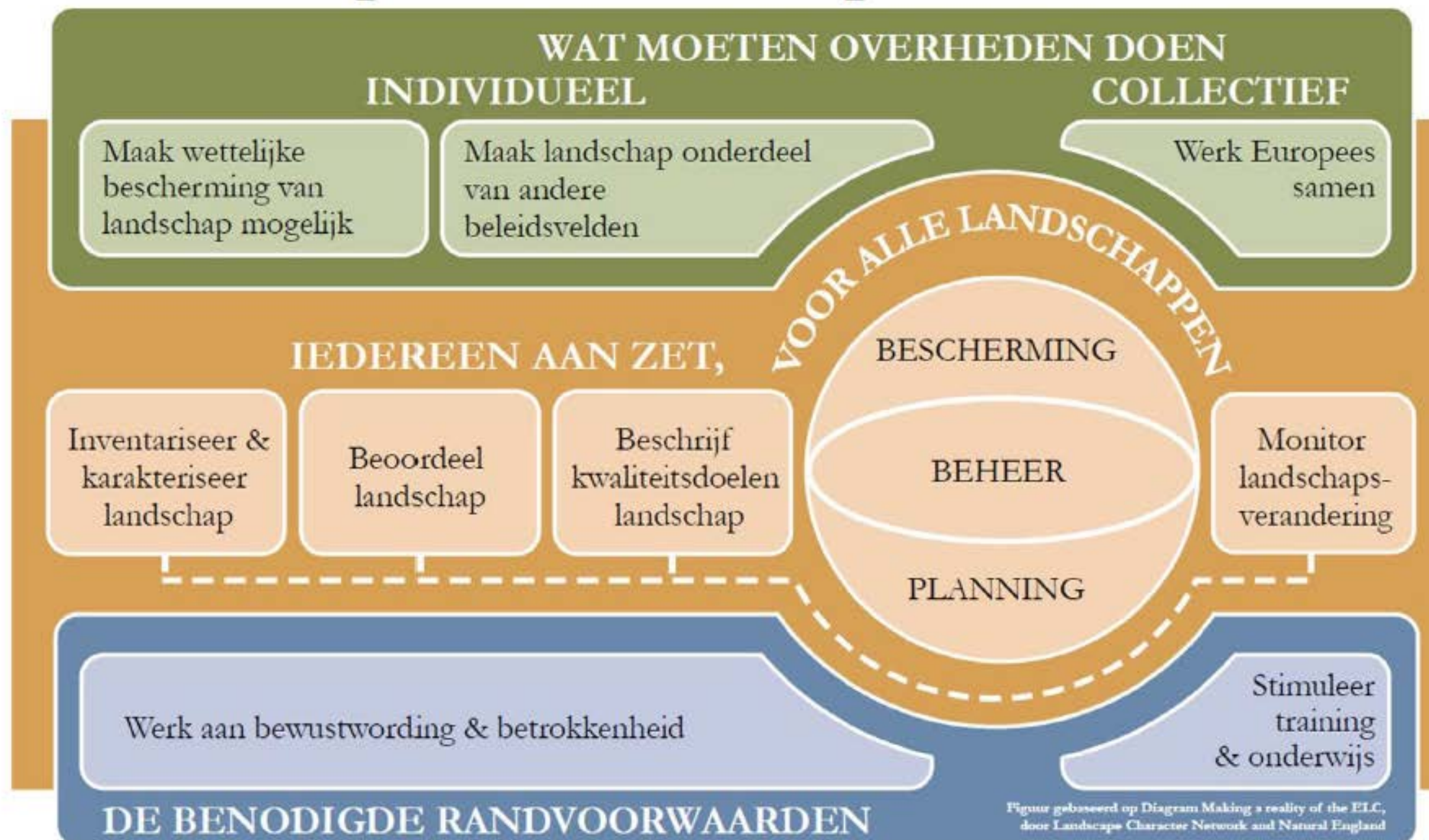

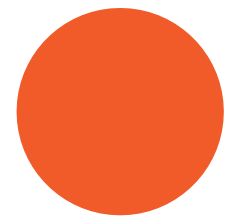
Natural England
National Character Areas

Wat is kwaliteit van landschap?

Europese Landschaps Conventie

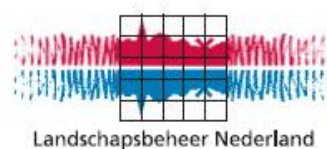

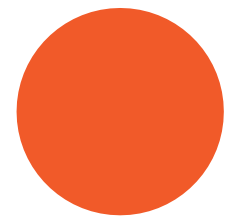

Wat is kwaliteit van landschap?

*Visie op
landschaps-
kwaliteit*

Identiteit en duurzaamheid als dragers van het landschap

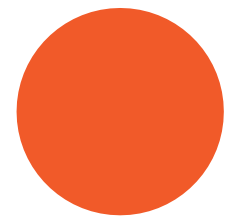

Wat is kwaliteit van landschap?

Identiteit

- Karakteristieke onderdelen
- Interne samenhang
- Oriëntatie in tijd
- Verbondenheid

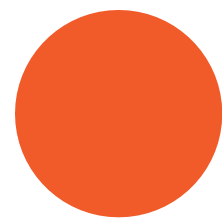

Wat is kwaliteit van landschap?

Duurzaamheid

- Maatschappelijke betrokkenheid
- Consistent beleid
- Financiële zekerheid
- Robuuste ecologie

Wat verandert er in het landschap?

OVER LANDSCHAPSOBSERVATORIUM

Het Landschapsobservatorium is een vindplaats waar gegevens over het landschap en de ontwikkelingen ervan worden weergegeven. [Lees verder.](#)

[Report en presentations international conference on landscape observatories](#)
9 and 10 February 2017

[Photos international Conference on Landscape Observatories](#)
9 February 2017

UITGELICHT

Zonnepark bij Winterswijk

16-01-2020 - In Winterswijk bestaan plannen voor de aanleg van een groot zonnepark op landbouwgrond dicht tegen de grens met Duitsland.... [Lees meer](#)

Oproep voor landschapstoets in Friesland

16-01-2020 - It Fryske Gea, Landschapsbeheer Friesland en de Friese Milieufederatie willen dat de provincie duidelijke doelen voor het landschap omschrijft waaraan ruimtelijke plannen kunnen worden getoetst.... [Lees meer](#)

[Meer nieuws](#)

WAARNEMINGEN IN HET VELD

Kwaliteit van landschap wordt met diverse instrumenten gemeten en gemonitord. [Lees verder.](#)

WAARNEMINGEN BIJ OVERHEDEN

De staat van het landschap wordt voor een groot deel bepaald door het beleid dat overheden hiervoor formuleren. [Lees verder.](#)

WAARNEMINGEN UIT DE SAMENLEVING

Uit alle delen van de samenleving wordt het landschap waargenomen, die reacties, meningen en opinies opleveren. [Lees verder.](#)

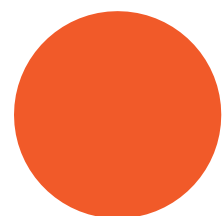

● Wat verandert er in het landschap?

Motieven om te monitoren

- Beheer
- Beleid
- Bewustwording

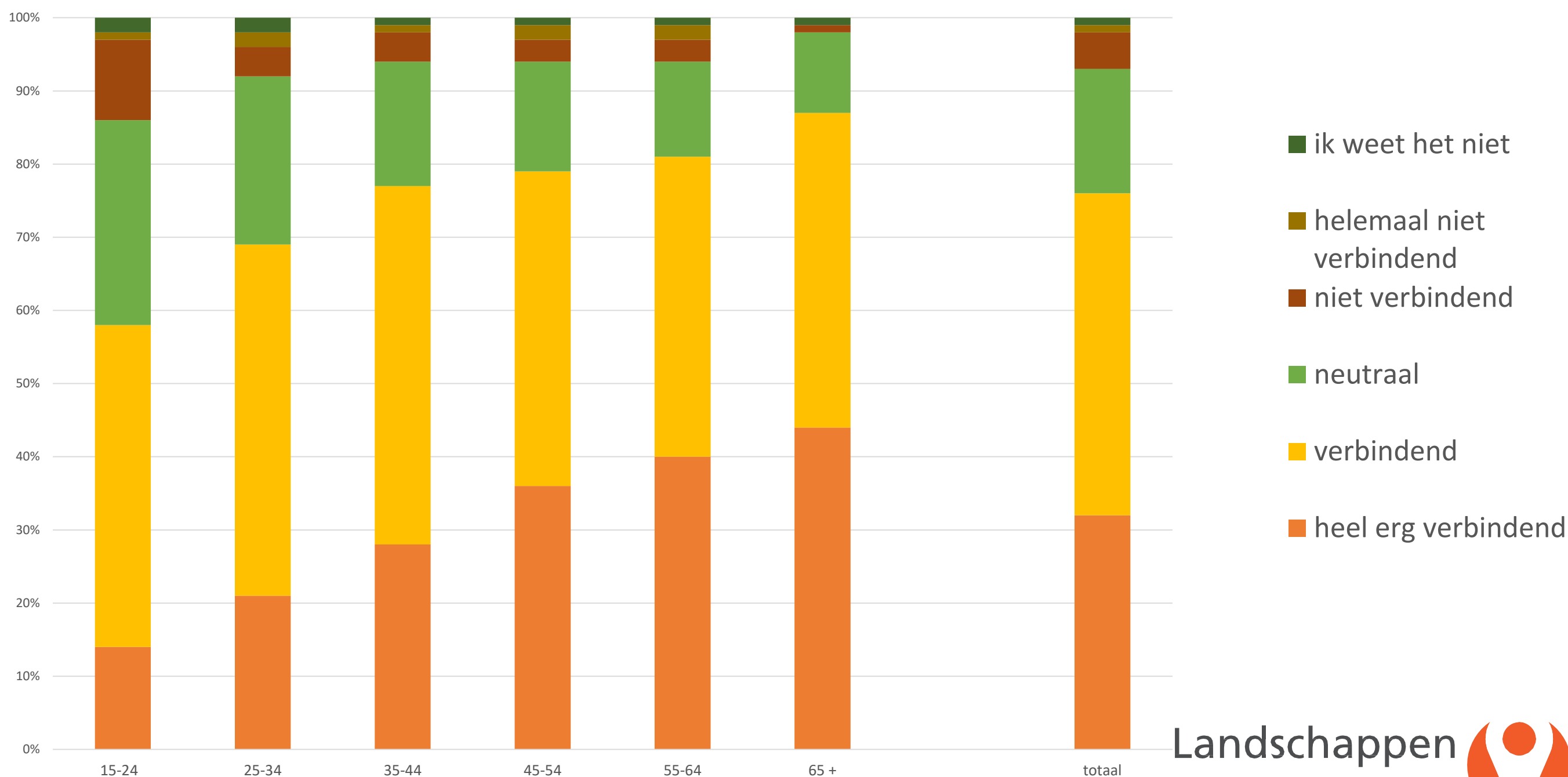

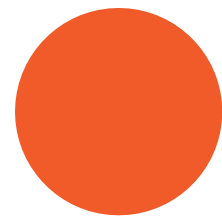

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen uit de samenleving

In hoeverre voelen we ons verbonden met het landschap?

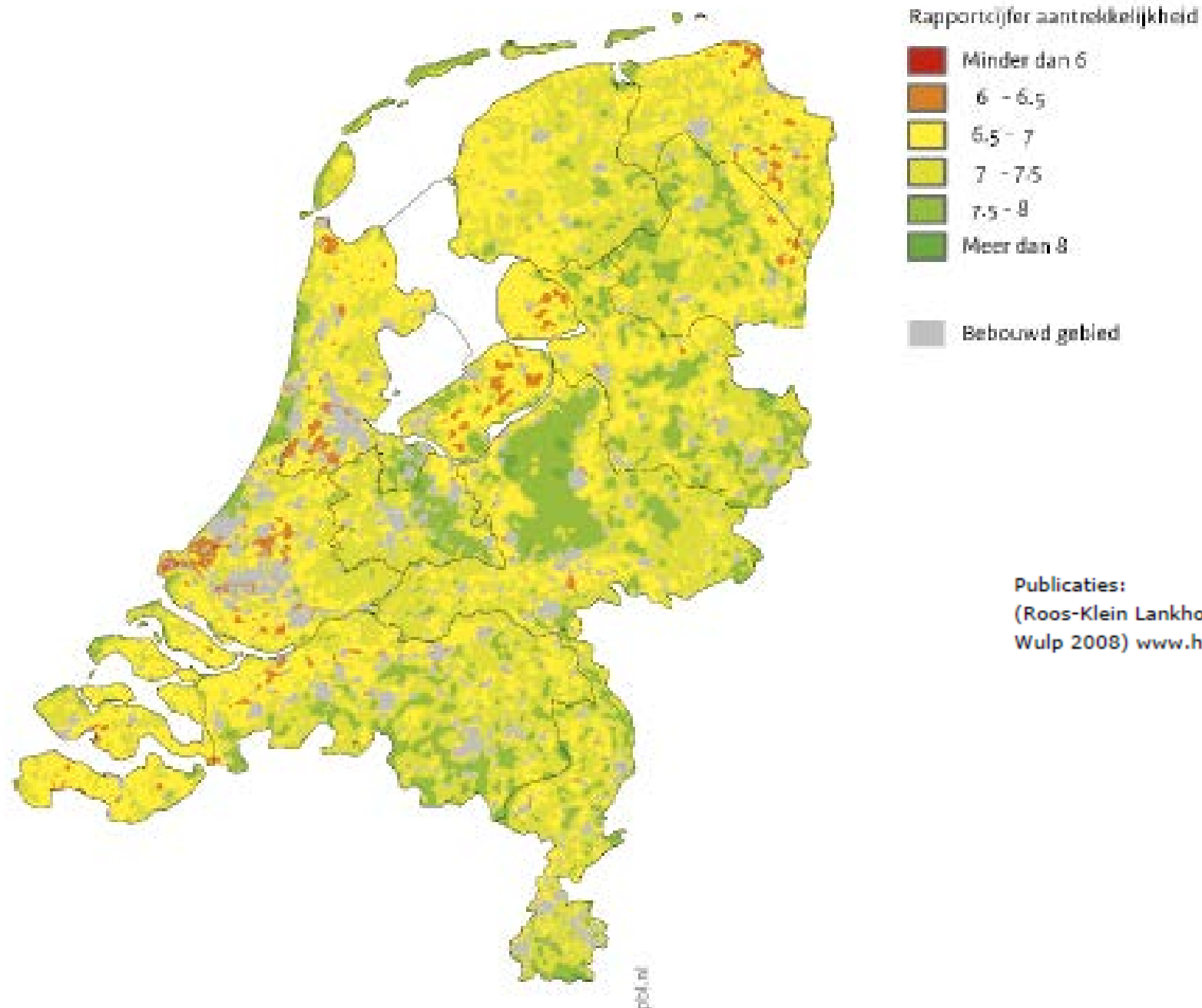

Wat verandert er in het landschap?

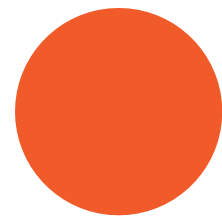
waarnemingen uit de samenleving

Voorspelde aantrekkelijkheid landschap op basis van gebiedskenmerken

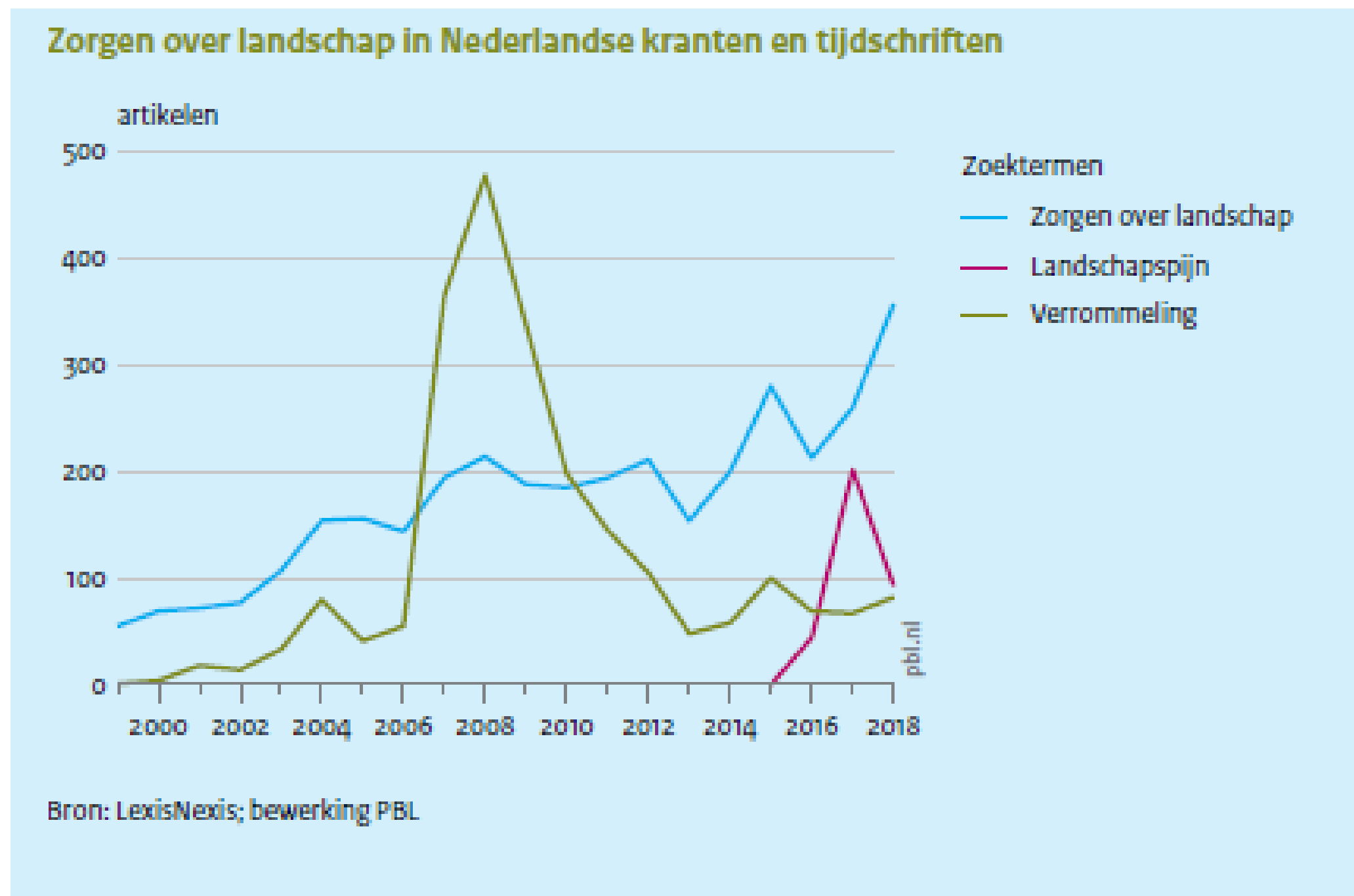
Publicaties:

(Roos-Klein Lankhorst et al. 2005, Crommentuijn et al. 2007, De Vries et al. 2007, Van der Wulp 2008) www.happyhier.nl

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen uit de samenleving

Wat verandert er in het Landschap?

Gewaardeerd landschap
Neeritter – Ittervoort
Landschapsbiografie

GEWAARDEERD LANDSCHAP
NOTTER-ZUNA

Coöperatie
Notter Zuna

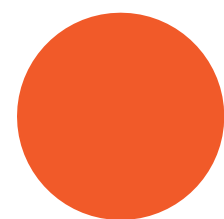
Landschap
Overijssel

GEMEENTE WIERDEN

Gemeente leudal

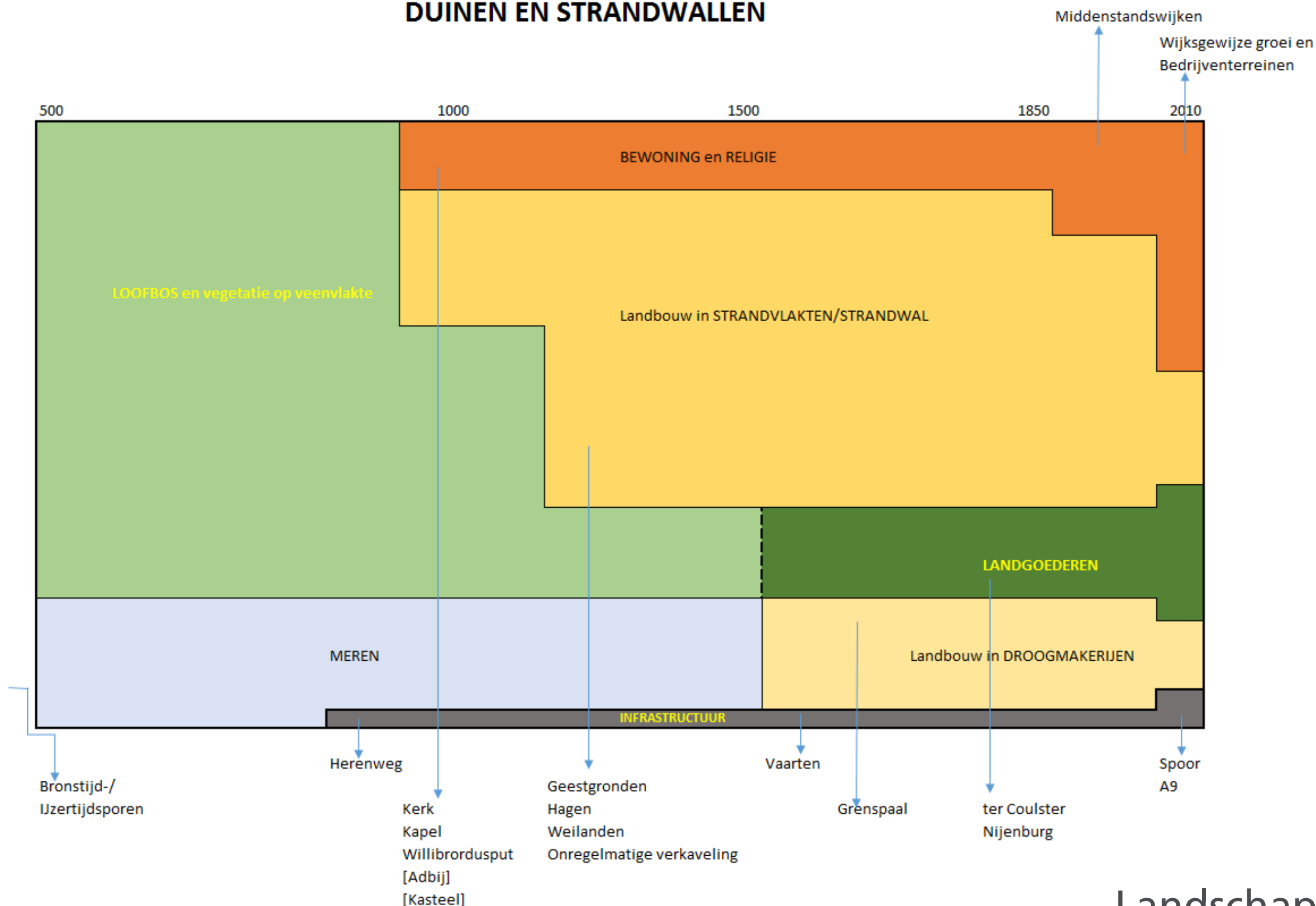
Landschappen NL

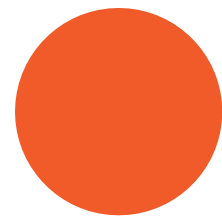

Wat verandert er in het Landschap?

HEILOO

DUINEN EN STRANDWALLEN

Wat verandert er in het landschap?

Trouw

waarnemingen uit de samenleving

OPINIE

RELIGIE&FILOSOFIE

DUURZAAMHEID&NATUUR

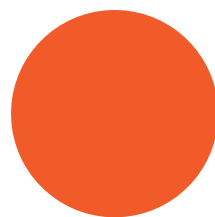
C

Reportage Duurzaamheid en Natuur

Is dit het landschap dat we willen?

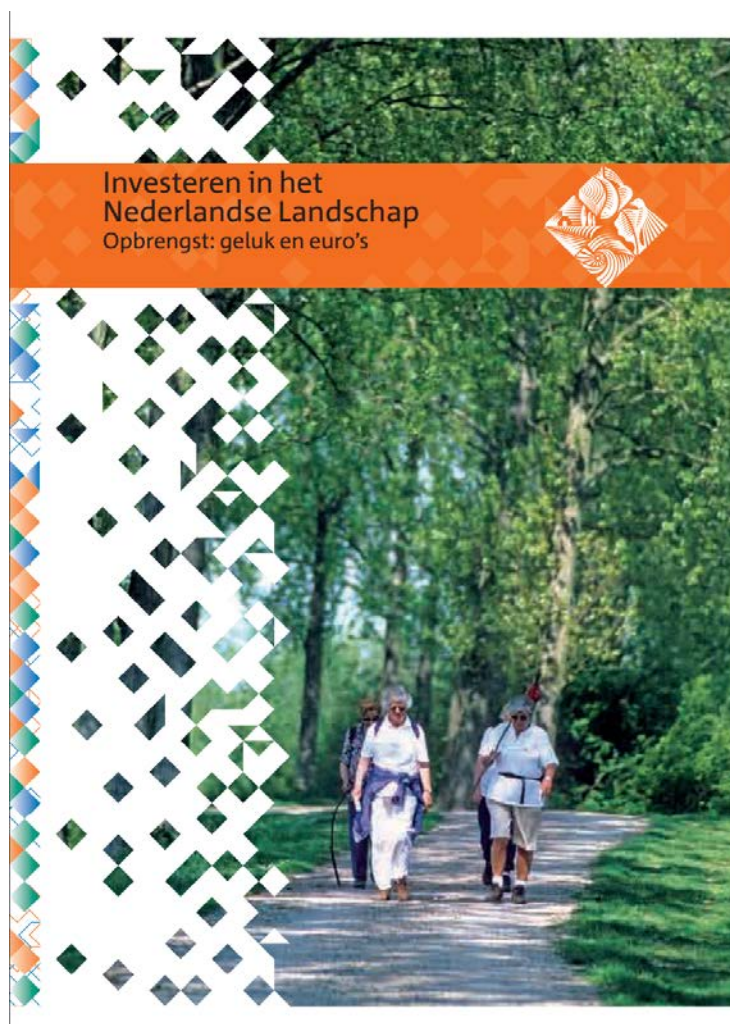

Het Atlaspark bij de Amsterdamse Haven. Beeld Hollandse Hoogte / Marco van Middelkoop
luchtfotografie

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen bij overheden

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

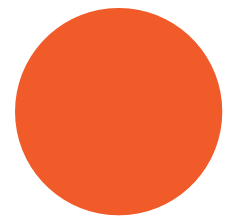
Nederland concurrerend, bereikbaar,
leefbaar en veilig

Vervallen Rijkstaken

Bij een aantal beleidsonderwerpen uit het huidige ILG¹ heeft het Rijk bepaald dat geen sprake meer is van een Rijksopgave. In het kader van de decentralisatie worden over deze onderwerpen geen afspraken gemaakt. Het is een autonome bevoegdheid van de provincie of zij nog inzet pleegt op deze onderwerpen. De volgende Rijkstaken vervallen:

- Leefgebiedenbenadering
- Overige natuur
- Nationale parken
- Grondgebonden landbouw: gebiedsmaatregelen (waaronder kavelruil) en gebiedsinrichting voor glastuinbouw. (Het rijk blijft wel verantwoordelijk voor de innovatie en verduurzaming van sectoren, bedrijven en ketens).
- Duurzaam ondernemen: pilots duurzaam ondernemen. (Het Rijk blijft verantwoordelijk voor duurzaam ondernemen (sector beleid, ondernemersbeleid etc.)
- Landelijke routenetwerken
- Toegankelijkheid / wandelen over boerenland
- Nationale landschappen
- Landschap generiek
- Milieukwaliteit EHS
- Duurzaam bodemgebruik (pilots bodeminformatie en provinciale bodemvisie)
- Reconstructie zandgebieden
- Leefbaarheid
- Recreatie om de Stad
- Robuuste verbindingen

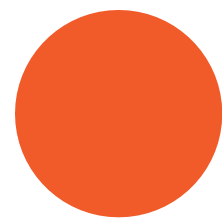

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen bij overheden

Landschap en landbouwbeleid, vooral GLB

- Onderzoek ECORYS n.a.v. brief juni 2018 over meetellen landschapselementen in hectarevergoeding (registratie landschapselementen)????
- Investeringsregeling aanleg landschapselementen
- Beheervergoeding landschapselementen via puntensysteem in nieuwe eco-regelingen (vergelijk huidige vergroening pijler 1)
- Subsidies Agrarisch natuur en landschapsbeheer (droge dooradering)
- SBIR oproep: Monitoring landschapselementen met satelliet data (Copernicus)
- Landschapsinclusieve landbouw, 3 pilots (Cra)

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen bij overheden

Inzicht en samenhang door integrale afwegingen

Omgevingswet

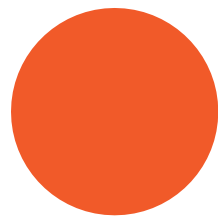
VERBINDEND
LANDSCHAP

NOVEMBER 2016

Rli
Raad
voor de leefomgeving
en infrastructuur

Landschappen NL

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen bij overheden

AFDELING 1.2 TOEPASSINGSGBIED EN DOELEN

Artikel 1.2 (fysieke leefomgeving)

1. Deze wet gaat over:
 - a. de fysieke leefomgeving, en
 - b. activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving.
2. De fysieke leefomgeving omvat in ieder geval:
 - a. bouwwerken,
 - b. infrastructuur,
 - c. watersystemen,
 - d. water,
 - e. bodem,
 - f. lucht,
 - g. landschappen,
 - h. natuur,
 - i. cultureel erfgoed.
3. Als gevolgen voor de fysieke leefomgeving worden in ieder geval aangemerkt gevolgen die kunnen voortvloeien uit:
 - a. het wijzigen van onderdelen van de fysieke leefomgeving of het gebruik daarvan,
 - b. het gebruik van natuurlijke hulpbronnen,
 - c. activiteiten waardoor emissies, hinder of risico's worden veroorzaakt,
 - d. het nalaten van activiteiten.
4. Als gevolgen voor de fysieke leefomgeving worden ook aangemerkt gevolgen voor de mens, voor zover deze wordt of kan worden beïnvloed door of via onderdelen van de fysieke leefomgeving.

Omgevingswet

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen bij overheden

Nationale Omgevingsvisie NOVI

3 uitgangspunten

- Slimme combinaties waar mogelijk
- Kenmerken gebied staan centraal
- Niet uitstellen of doorschuiven

4 prioriteiten

- Ruimte maken voor klimaatverandering en energietransitie
- Economie verduurzamen met behoud groeipotentieel
- Steden en regio's sterker en leefbaarder maken
- Landelijk gebied toekomstbestendig ontwikkelen

21 nationale belangen

> Duurzame ontwikkeling

> Leefomgevingskwaliteit

> Internationale relaties

> Gezonde en veilige fysieke
leefomgeving

> Woningvoorraad

> Mobiliteit

> Infrastructuur

> Toegankelijkheid

> Militaire activiteiten

> Beperken klimaatverandering

> Energievoorziening

> Buisleidingen

> Circulaire economie

> Waterveiligheid en
klimaatbestendigheid

> Waterkwaliteit, drinkwater en
zoetwater

> Vestigingsklimaat

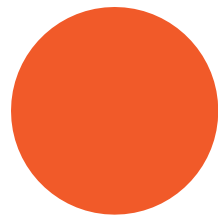
> Digitale connectiviteit

> Voedsel- en agroproductie

> Cultureel erfgoed, landschap en
natuur

> Biodiversiteit

> Visserij

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen bij overheden

 Planbureau voor de Leefomgeving

Zorg voor landschap
NAAR EEN LANDSCHAPSINCLUSIEF OMGEVINGSBELEID

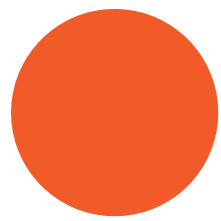
SIGNALENRAPPORT

constaterende dat het Nederlandse landschap onder druk staat en door de ruimteclaims van de verschillende transitie deze druk alleen maar zal toenemen;

constaterende dat het PBL in een recente rapportage wijst op de onvoldoende borging van het landschap in het omgevingsbeleid;

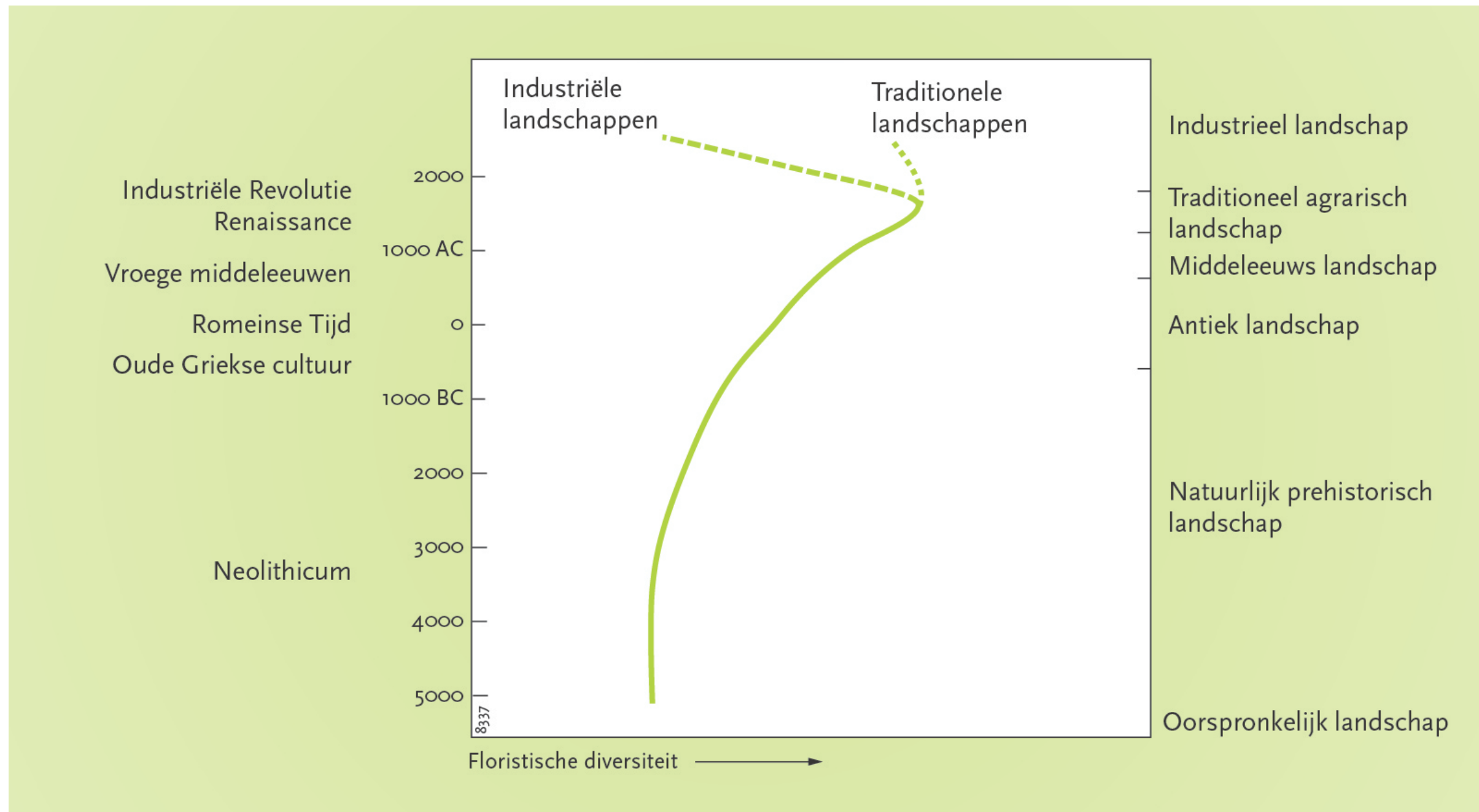
van mening dat de kwaliteit van het landschap beter gewaarborgd kan worden door aanvullende instructieregels op te nemen, zodat ook voldoende recht wordt gedaan aan het subsidiariteitsprincipe;

verzoekt de regering, aanvullende instructieregels op te nemen die provincies vragen de landschappelijke kwaliteiten in hun gebied te beschrijven en deze vast te leggen in instructieregels richting gemeenten,

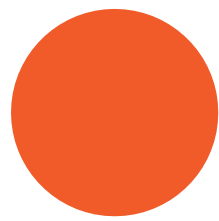

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen in het veld

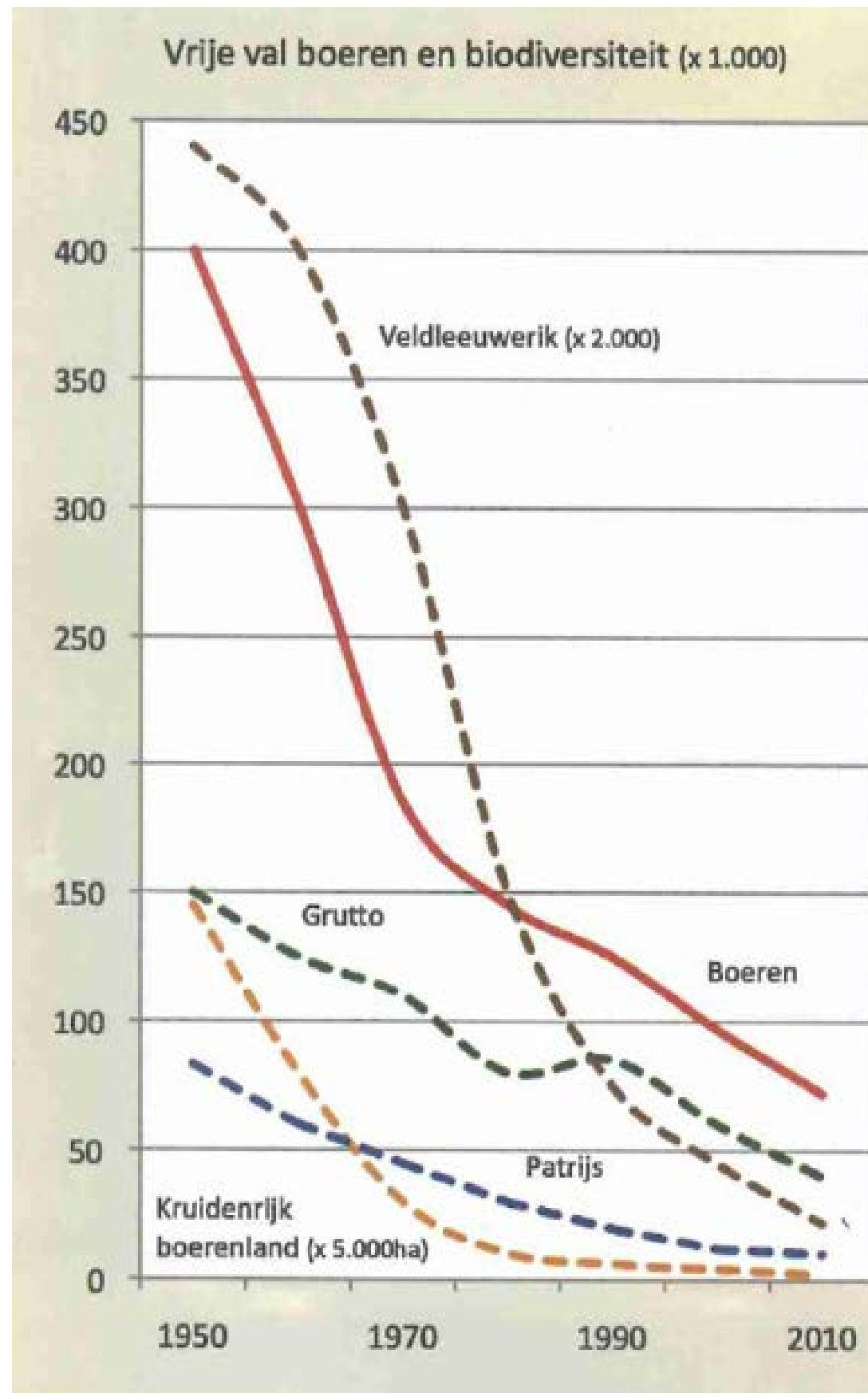

M.L. Paracchini et al. (2007). High nature value farmland and traditional agricultural landscapes. In: B. Pedroli et al. (eds). *Europe's living landscapes*. KNNV, Zeist, p. 22.

Wat verandert er in het landschap?

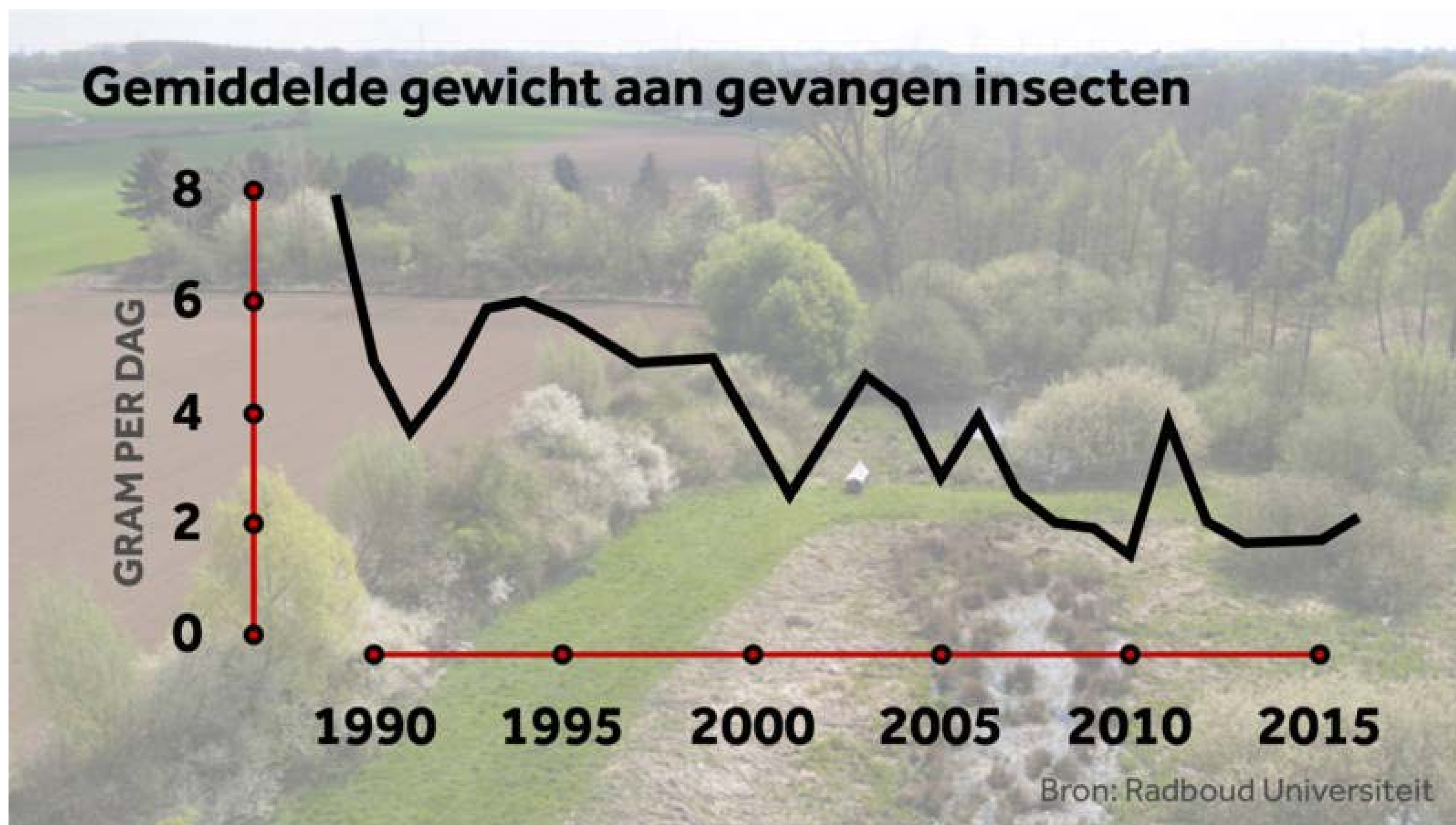
waarnemingen in het veld

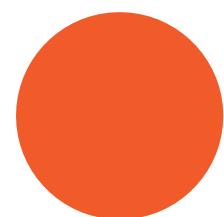

Wat verandert er in het landschap?

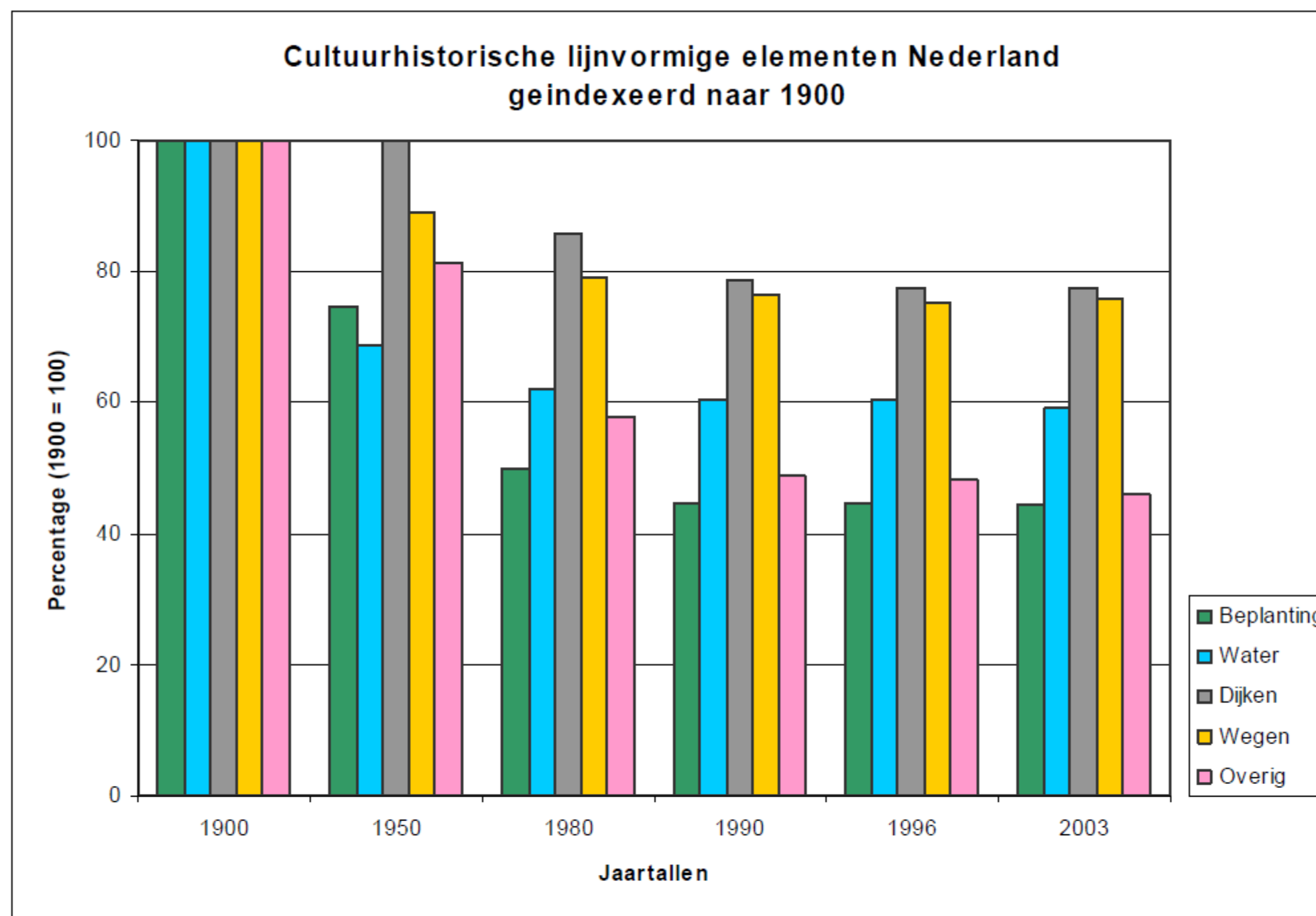
waarnemingen in het veld

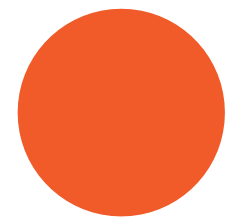

Wat verandert er in het landschap?

waarnemingen in het veld

Figuur 3: Geïndexeerde veranderingen ten opzichte van 1900 voor de categorieën beplanting, water, dijken, wegen en overige perceelsgrenzen in Nederland

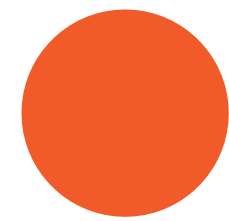
Wat verandert er in het Landschap?

Meetnet Agrarisch Cultuurlandschap (MAC)

>100 gebiedjes van ruim 500 ha (totaal 60.000 ha)

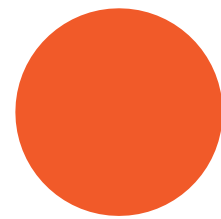
- Punt-, lijn- of vlakelement kleiner dan 5 ha
- Houtopstanden en poelen
- Kwantitatieve ontwikkelingen
 - Aantal elementen
 - Oppervlakte elementen (voorraad)
- Kwalitatieve ontwikkelingen
 - Vitaliteit
 - Bedreiging door menselijke activiteit
 - Structuren/gelaagdheid
 - Soortenrijkdom/exoten

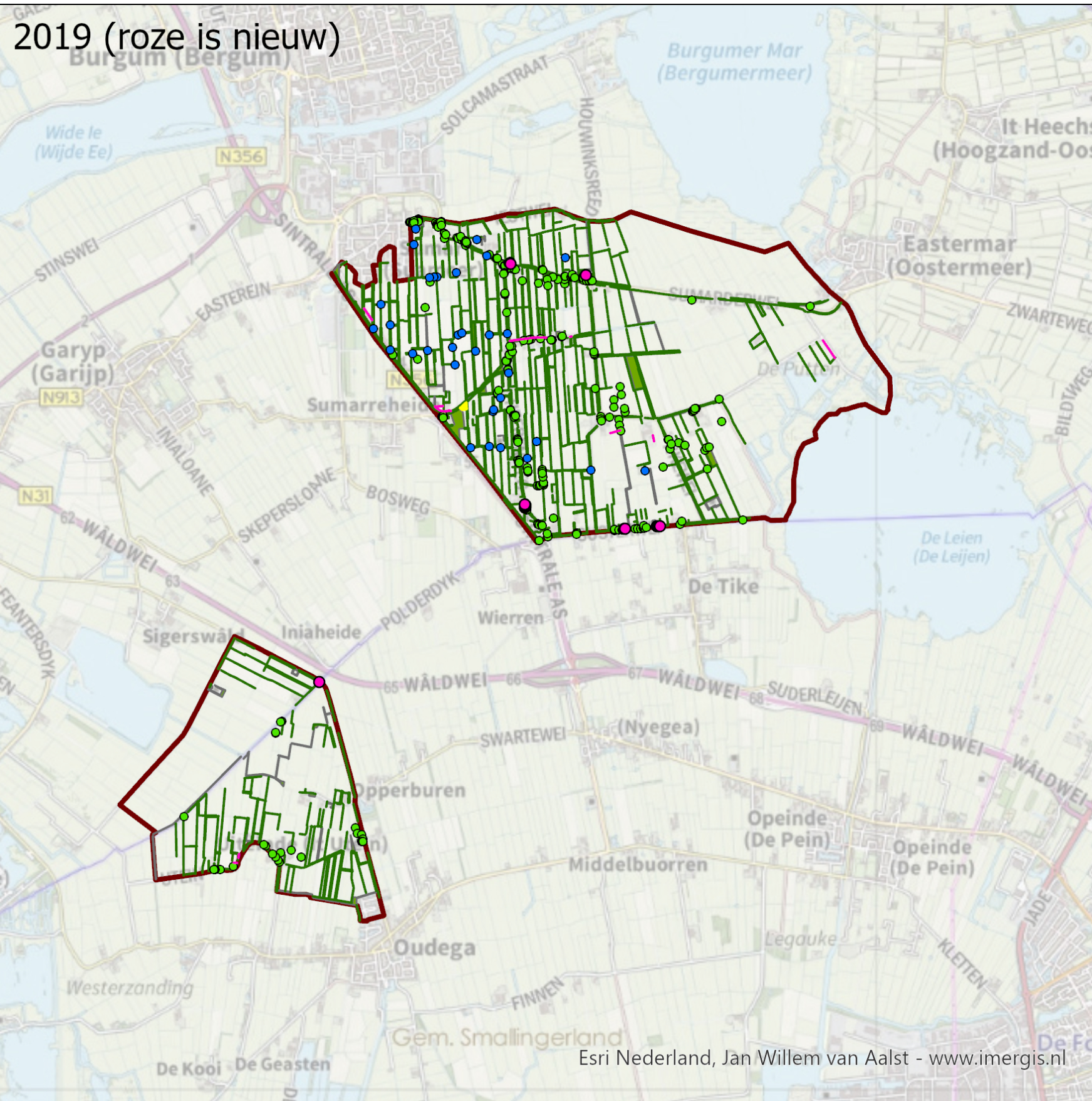

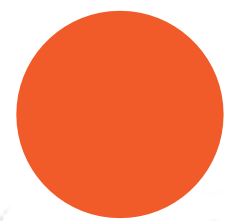
Wat verandert er in het Landschap

Wat verandert er in het Landschap?

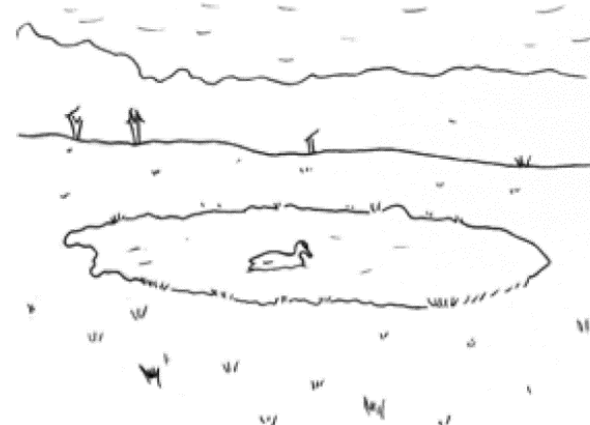

Wat verandert er in het Landschap?

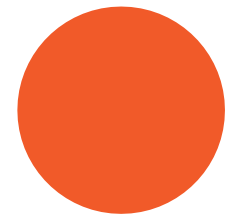

MEET JE LANDSCHAP?!

Wat verandert er in het Landschap?

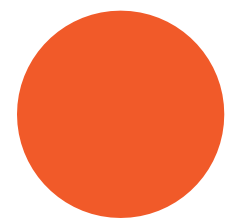

Wat verandert er in het Landschap?

Advies bij de verkenning monitor landschap Cra

- Enkelvoudige inwinning, meervoudige benutting
- Fouten TOP10 repareren
83% vlakelementen,
67% lijnelementen,
21% puntelementen
- Verankering tot wettelijk onderzoekstaak
(Europese Landschapsconventie)

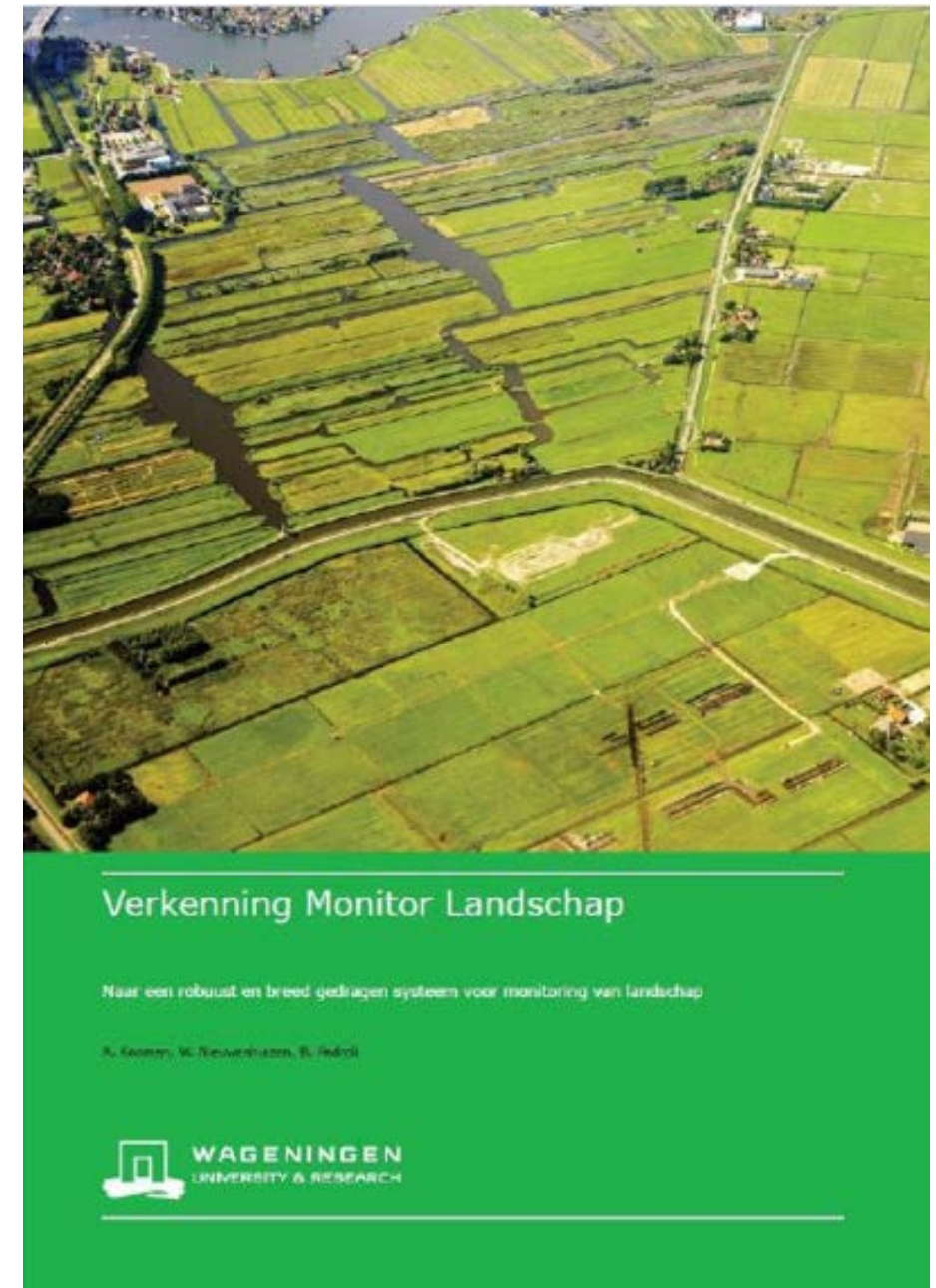

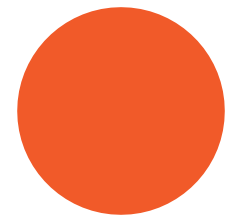

Wat verandert er in het Landschap?

Monitor Landschap

- Opdracht vanuit programma
Ons Landschap
- Zes indicatoren
 - Opgaande beplanting
 - Bebouwing in het buitengebied
 - Reliëf
 - Historische lijnelementen
 - Landgebruik
 - Openheid
- Top10 is basis en opgaande beplanting
aangevuld met MAC data
- In 2021 operationeel

Betekenis volgens Van Dale

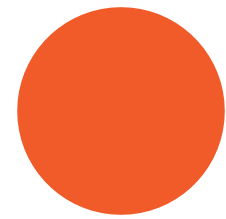
oorzaak

oor·zaak (*de; v(m); meervoud: oorzaken*)

1datgene waardoor iets gebeurt: de
oorzaak van een verschijnsel

genezing

ge·ne·zing (*de; v; meervoud: genezingen*) 1het
beter worden; = herstel 2het beter maken

Staat van het landschap?

Bedankt voor uw aandacht!

Landschappen NL